

ELIAS OG AGNES VÅHLUND

HÅNDBOK FOR SUPERHELTER

Lærerveiledning

Alene

Forfatter: Elias Våhlund

Illustratør: Agnes Våhlund

Bøker i serien:

Del 1: Håndboka

Del 2: Røde maske

Del 3: Alene

Del 4: Ulvene kommer

Anbefales for klassetrinn 1–4

En veiledning av Malin Wedsberg

ELIAS OG AGNES VÅHLUND

3

DEL 3: ALENE

Innledning

Denne veiledningen inneholder oppgaver som skal hjelpe elevene til å utvikle leseforståelsen og dermed leselysten. Det gjør de ved å jobbe med ordforståelse, øve seg på å bruke leseforståelsesstrategier og koble setninger fra ulike deler av teksten (tekstkoblinger). *Håndbok for superhelter* er også et utmerket grunnlag og utgangspunkt for arbeidet med verdigrunnlag. Du vil få konkrete oppgaver og diskusjonsspørsmål som elevene kan knytte opp mot egen hverdag, og som tar utgangspunkt i det fortellingen tar opp: mobbing, utenforskap og kameratskap.

Leseforståelse

Eksempler på leseforståelsesstrategier kan være å forutsi handlingen, finne ut hva nye ord og uttrykk betyr, stille spørsmål i tilknytning til teksten, klargjøre utydeligheter og sammenfatte tekstinnhold. Husk imidlertid at det er tekstens innhold som er viktig, ikke selve strategien. Fokuset skal være tekstens innhold.

Tekstkoblinger er også en utviklende arbeidsmetode som gjør teksten tydelig for elevene. Underveis i lesingen stopper man opp og sammenlikner teksten med andre liknende tekster – tekst til tekstkobling; sammenlikner teksten med egne erfaringer – tekst til meg selv-kobling; sammenlikner teksten med verden utenfor – tekst til verden-koblinger.

Det er du som pedagog som introduserer og modellerer. Ett eksempel på modellering kan være «å tenke høyt», det vil si fortelle elevene hvordan du tenker og føler når dere leser en tekst. Lærer og klasse har en dialog om tekstens innhold. Tekstsamtalene skal være strukturerte og tydelige, og alle skal kunne delta på sitt nivå.

Les høyt og les i par, diskuter og reflekter sammen! Felles lesing og høytlesing er uvurderlig. Ved hjelp av de felles leseopplevelsene får elevene verktøy som de kan benytte senere i sin egen lesing.

Alle oppgavene i veiledningen deles inn i det man kan gjøre før lesing, under lesing og etter lesing. Leseforståelsesspørsmålene er delt inn i:

- * *På linjene* – svaret står i teksten.
- * *Mellom linjene* – her dreier det seg om å kunne trekke egne slutninger og lese «mellom linjene».
- * *Bak linjene* – her tenker man selv videre og reflekterer over teksten.

Du finner leseforståelsesoppgaver i hvert kapittel.

Før lesing

- Ta en titt på bokas omslag sammen. Se på bildene, les tittelen. Hva tror dere at boka kommer til å handle om? Be elevene om å grunngi svaret sitt, for eksempel ved at du modellerer og motiverer ved å si hvorfor du synes det ene eller det andre, eller ved å spørre: «Hvorfor tror du at det er slik?» «Hva tenker du nå?»
- Hva betyr «håndbok»? (Er det en bok om hender?) Kom med eksempler på andre håndbøker. Vet elevene om noen?
- På omslaget står det to navn: Elias og Agnes Våhlund. Hvorfor står disse navnene der? Hvem er de? Mer informasjon om Elias og Agnes finner du på www.kagge.no
- Før prologen: Hva er en prolog? Hva forteller prologen?
- Før epilogen: Hva er en epilog? På hvilken måte skiller den seg fra de andre kapitlene?
- Forbered lesingen før hvert kapittel ved å gå igjennom vanskelige ord og uttrykk – se nedenfor under hvert enkelt kapittel.

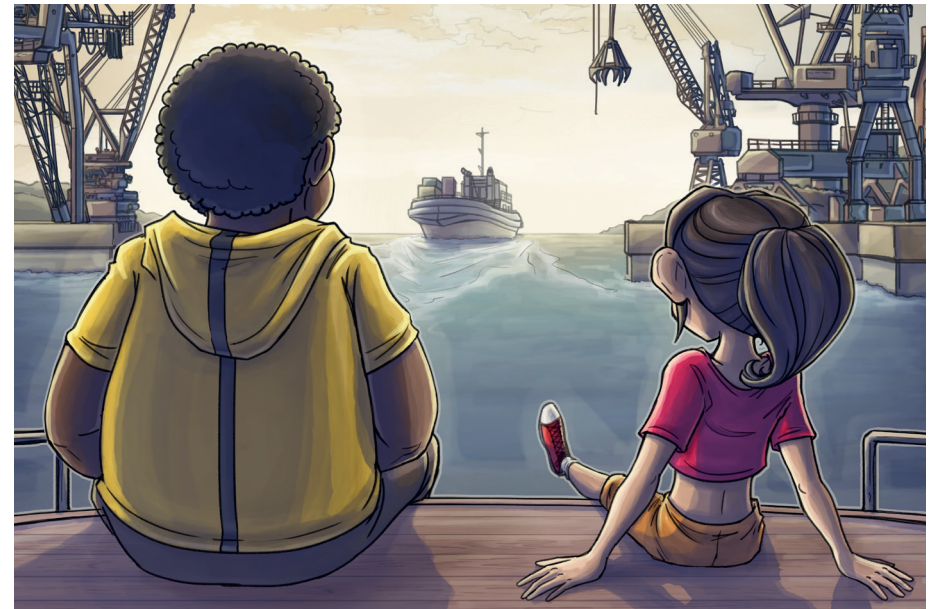
Under lesing

- Lag tekstkoblinger. Stopp opp ved passende eksempler under høytlesingen og lag koblinger til:
 - andre tekster: Minner dette om noe annet vi har lest? Fortellinger om barn som blir mobbet, tøffe jenter (Pippi Langstrømpe), bli en annen, superhelter, serier
 - elevenes egne erfaringer: Hva kjenner vi igjen fra for eksempel miljøer som skolen, skolegården, biblioteket, mobbing, utenforskap?
 - verden utenfor: Hva får fortellingen oss til å tenke om verden utenfor?
- Hvis alle barna kan lese på egen hånd, kan alle arbeide på samme måte, og deretter diskuterer dere for eksempel etter hvert kapittel eller en del av et kapittel som du har bestemt på forhånd.
- Be elevene stoppe opp i lesingen hvis det er noe de ikke forstår, og be deg eller en venn om hjelp.

- Be elevene sette ring rundt ord som er vanskelige å lese eller forstå (alternativt skrive dem ned eller rekke opp hånda for å be om hjelp) slik at de kan diskutere dem.
- Be elevene prøve å lese en setning eller et avsnitt på nytt hvis de ikke forsto det de leste.

Etter lesing

- La elevene svare på leseforståelsesspørsmålene, se under. La elevene formulere egne spørsmål. Diskuter spørsmål og svar i plenum. Mange av de åpne spørsmålene har ingen fasit, men er tatt med for å sette i gang tanker og refleksjoner i klassen. De setter også i gang diskusjoner. Spørsmålene som passer ekstra godt for å få i gang en samtale og diskusjon, er fine å diskutere i plenum (markert med **rødt**). Benytt gjerne IGP-metoden, se under.
- La elevene gi et sammendrag av teksten. Snakk sammen om hvordan teksten begynte, hva som så hendte og hvordan den sluttet. Det kan dreie seg om et enkelt kapittel, men også hele boka når dere har lest den ferdig.

Fortellingen

Alene er den tredje boka i serien Håndbok for superhelter. Lisa har det fortsatt tøft. Hun blir mobbet og føler seg utenfor. Til tross for at Lisa kan forvandle seg til superhelten Røde maske, fly over byen og bekjempe tyver, føler hun seg alene. Hun savner en venn.

I Alene bestemmer skurken Wolfgang seg for å fange Røde maske. Kommer han til å lykkes?

Tema

Superhelter, mobbing, utenforskap, å tro på seg selv, eventyr

VANSKELIGE ORD OG UTTRYKK

KAPITTEL 1 – løpende bånd, beskytter, celle, glede

KAPITTEL 2 – mynt/myntsamlingen, passe på som en hauk, knyttneven, så stygt på ham

KAPITTEL 3 – røyksky, forflytningen, bilopphuggeriet, som om hele himmelen åpnet seg, klissvåt

KAPITTEL 4 – bråstoppet, knekt koden, silo

KAPITTEL 5 – glassmonter, donert, auksjon/auksjonere, lokalet

KAPITTEL 6 – sto som forsteinet, skrike i kor

KAPITTEL 7 – innbyggerne, absolutt, røykgranat

KAPITTEL 8 – panikk, fikk det til å gå kaldt nedover ryggen på henne, fikk blodet til Lisa til å fryse til is, uhyret

KAPITTEL 9 – sviktet, kidnappet, virksomheten, tankene virret rundt i hodet

KAPITTEL 10 – trakk inn mer luft, stivnet, paff, beviser, minimal

EPILOG – lage hakkemat av deg, overlister, tosk, mistet pusten

LISAS NOTATER – teleportering, egenskaper, materie, konsentrere/konsentrasjon, blodomløp, i prinsippet

Leseforståelsesspørsmål

PROLOG

Det er et ordtak som lyder: «Sammen er vi sterke». Hva tror du det betyr? (bak linjene) **Diskuter i plenum.**

Denne fortellingen innledes med «Alene er ikke sterk». Hvorfor det, tror du? (mellom linjene) **Diskuter i plenum.**

KAPITTEL 1

Fortell om noen av tingene Lisa har gjort når hun har vært Røde maske. (på linjene)

Hvorfor er ikke Lisa glad selv om hun får så mye ros? (mellom linjene)

Hva heter Lisas hamstre? (på linjene)

Hvorfor er det viktig å ha noen å snakke med som virkelig lytter? (bak linjene) **Diskuter i plenum.**

KAPITTEL 2

Hva kaller forbryteren Wolfgang Røde maske? (på linjene)

Hvorfor tør ingen bruke Wolfgangs egentlige navn, men sier Sjefen? (mellom linjene)

Hva mener én av tyvene når han kaller nyheten om myntsamlingen for «den dårligste gode nyheten»? (mellom linjene)

Beskriv hvordan Wolfgang vil at kuppet skal gjennomføres? (på linjene)

Hvorfor tror du at Robert og Nick synes at smartheit ikke er en superkraft? Synes du det? Hvorfor? (bak linjene) **Diskuter i plenum.**

KAPITTEL 3

Hvor er Lisas mormor? (på linjene)

Hvorfor er det så vanskelig for Lisa å ende på riktig sted når hun øver

seg på poff-og-forsvinn? (på linjene)

Hvis du kunne gjøre poff-og-forsvinn, når ville du bruke det, og hvor ville du forflytte deg? (bak linjene) **Diskuter i plenum.**

KAPITTEL 4

Hvordan merker Lisa at Max har grått? (på linjene)

Hvordan kunne Max vite at det kom til å slutte å regne? (på linjene)

Hva er det som får Lisa til å tenke at hun og Max kan bli venner? (på linjene)

Hvorfor vil ikke Max innrømme for Robert og Nick at han har vært sammen med Lisa? (mellom linjene) **Diskuter i plenum.**

KAPITTEL 5

Lisa får en følelse av at noe ikke er som det skal når hun ser de to tyvene i køen til utstillingen. Har du noen gang følt at noe ikke stemmer, selv om

du ikke vet hvorfor? (bak linjene) **Diskuter i plenum.**

Hva heter borgermesteren i byen Rosenhill? (på linjene)

Hvordan prøver Max å si unnskyld til Lisa når de møtes på utstillingen? (mellom linjene)

Det blir mørkt på utstillingen. Hvor har Lisa blitt av når Max roper på henne? (mellom linjene)

KAPITTEL 6

Hvor mange tyver er det som prøver å stjele myntene? (på linjene)

Hvorfor piper og skriker tyvene? (mellom linjene)

Hvor tror Max at Lisa er blitt av? (på linjene)

Hvordan tror du Wolfgang planlegger å knuse Røde maske? **Diskuter i plenum.**

KAPITTEL 7

Hvorfor vil ikke Lisa at mormor og Caroline skal få vite at det er hun som er Røde maske? (mellom linjene)

Hvilken superkraft mener Lisa alle skal trene opp? (på linjene)

Hvilken superkraft ville du ha valgt hvis du fikk velge én? (bak linjene)

Diskuter i plenum.

Hvem tror du det er som triller inn en røykgranat? Fortell hvorfor du tror det?

KAPITTEL 8

Hvorfor fikk alle som var i rådhuset panikk? (på linjene)

Hvorfor la Lisa og borgermesteren seg på gulvet? (på linjene)

Hvem er det store uhyret? (mellom linjene)

Hvilken superkraft bruker Lisa for å komme seg unna ulvene? (mellom linjene)

Har du noen gang vært så redd at det føltes som om hjertet hamret kjempeshardt? Hva skjedde da? (bak linjene) **Diskuter i plenum.**

KAPITTEL 9

Hvorfor føler Lisa at hun har sviktet menneskene i rådhuset? (på linjene)

Hvorfor tror du at Lisa stakk av? (mellom linjene) **Diskuter i plenum.**

Hva vil kidnapperne ha for å slippe fri borgermesteren? (på linjene)

Har du noensinne følt deg så alene som Lisa beskriver? (bak linjene)

KAPITTEL 10

Pappaen til Max har sagt til Max at man må stå for det hvis man har gjort noe galt. Hva mener pappaen med det? (bak linjene) **Diskuter i plenum.**

Hva er det som gjør at Max får en mistanke om at Lisa er Røde maske? (på linjene)

Hvorfor slår Max Lisa? (mellom linjene)

EPILOG

Hvor holder Wolfgang borgermesteren fanget? (på linjene)

Hvorfor har Lisa bare fem dager på seg til å trene opp Max til å bli superhelt? (mellom linjene)

Hvorfor sammenlikner Lisa Max med en humle? (mellom linjene)

Når Max til slutt kan sveve, er det fordi han tror på seg selv. Har du noensinne klart noe vanskelig fordi du hadde troen på deg selv? (bak linjene) **Diskuter i plenum.**

Verdigrunnlagsarbeidet

Ifølge formålsparagrafens § 1-1 i opplæringsloven er formålet med opplæringen:

- *Opplæringa i skole og lærebedrift skal, i samarbeid og forståing med heimen, opne dører mot verda og framtida og gi elevane og lærlingane historisk og kulturell innsikt og forankring.*
- *Opplæringa skal byggje på grunnleggjande verdiar i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfridom, nestekjærleik, tilgjeving, likeverd og solidaritet, verdiar som òg kjem til uttrykk i ulike religionar og livssyn og som er forankra i menneskerettane.*
- *Opplæringa skal gi innsikt i kulturelt mangfald og vise respekt for den einskilde si overtyding. Ho skal fremje demokrati, likestilling og vitskapleg tenkjemåte.*
- *Elevane og lærlingane skal utvikle kunnskap, dugleik og holdningar for å kunne meistre liva sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Dei skal få utfalde skaparglede, engasjement og utforskartrong.*

- *Elevane og lærlingane skal lære å tenkje kritisk og handle etisk og miljøbevisst. Dei skal ha medansvar og rett til medverknad.*
- *Skolen og lærebedrifta skal møte elevane og lærlingane med tillit, respekt og krav og gi dei utfordringar som fremjar danning og lærelyst. Alle former for diskriminering skal motarbeidast.*

Her følger noen arbeidsmetoder samt leker og oppgaver som passer i arbeidet med verdigrunnlagsspørsmål, og som kan virke inspirerende. De øver opp vi-følelse, gruppefølelse, samarbeid, empati og trygghet og er til hjelp i arbeidet mot utenforskap og mobbing.

Gi hverandre oppmuntringer og komplimenter – se de andres positive sider

- Barna står på én rekke. En elev går fra barn til barn og sier noe positivt, deretter stiller eleven seg bakerst i rekken og så går turen til neste barn, for eksempel: Hvorfor liker jeg akkurat deg? Hva er det som gjør deg spesiell?
- Barna skriver noe positivt om hver enkelt av klassekameratene. Les opp lappene mens alle er til stede.
- Skriv positive og oppmuntrende ord på noen lapper. Laminer dem, og heng dem opp i klasserommet.
- Barna står i en ring og kaster ball til hverandre. Den man kaster til, skal man si noe pent om.
- Barna sitter i en ring og kaster et garnnøste til hverandre. Akkurat som over skal man si noe pent om den man kaster til. Etter en stund

har det dannet seg et fint spindelvev av garnet. NB: Barna må hele tida holde i tråden.

- Lag et felles tankekart etter å ha snakket om hverandres positive sider, og skriv inn alle de positive ordene.

IGP-metoden

IGP – som står for individ-gruppe-plenum – er en fin metode å bruke i alle fag. Målet er å styrke kommunikasjonen mellom elevene og aktivere deres tenkemåte. Metoden øker barnets selvtillit og viser at alles stemme og mening har betydning. Et første trinn kan være at eleven får en stund til å tenke og formulere seg på egen hånd (skriftlig, i bilder eller det som passer til hvert enkelt tema eller spørsmål). Deretter arbeider eleven i par med en annen for å øve seg i å føre en dialog og argumentere. Til slutt diskuterer alle i plenum i klassen. Benytt gjerne IGP når dere arbeider med leseforståelsesspørsmålene til *Håndbok for superhelter*.

Klasseråd

- Når dere diskuterer, lar du den som har ordet, holde noe i hånden. Da blir det tydeligere hvem som snakker og hvem de andre skal lytte til.
- Klasseråd er et forum der det er fint å snakke om hvilke regler som gjelder: hvordan vi viser respekt, bryr oss om og hjelper hverandre, samarbeider, sier unnskyld, takker hverandre. Hvordan skal vi oppføre oss mot hverandre på vei inn og ut av klasserommet, når vi spiser i storefri eller når vi skal ha kroppsøving? Be elevene «fyller ut listen». Skriv ned alt sammen og heng opp listen i klasserommet.
- Språkbruk: Hva er det som gjelder i denne klassen/på denne skolen? Hva er ok? Hvilke ord har vi nulltoleranse for?

Hemmelig bok

Noen temaer kan være vanskelige å snakke om, og da vil kanskje ikke barna si det høyt i klassen. I slike tilfeller kan en hemmelig skrive- eller tegnebok være et fint tillegg til for eksempel klasserådene. I den kan elevene skrive, tegne eller fortelle om alt de synes er vanskelig i klassen/ på skolen og med vennene. Gjør det helt klart at det bare er du som leser boka, og at det er barna som bestemmer om du skal skrive et svar til dem.

Presenter en venn

Gruppen sitter i en ring. En elev (eller du) begynner og presenterer den som sitter til høyre, samtidig som eleven/du sier noe om nettopp den vennen, for eksempel: «Dette er min venninne Ella. Hun liker idrett og er allergisk mot nøtter.» Samtidig som man presenterer vennen ved siden av seg, løfter man vennens hånd i været og lar den bli værende der. Når alle har presentert hverandre, holdes alle hender i været. Dette fungerer best med halve klassen.

Hemmelig venn

På mandag velger dere hemmelige venner eller trekker lodd om hvem det skal være. Tanken er at barna skal være ekstra hyggelige mot de hemmelige vennene sine (uten å overdrive). Kom med eksempler på hva de kan gjøre: leke sammen i friminuttene, spørre hen hvordan hen har det, smile til hen. Mot slutten av uka gjetter elevene på hvem som har vært deres hemmelige venn. Evaluer gjerne uka: Hva gjorde hen for å være en ekstra god venn?

Aktiviteter i friminuttene

- Du velger venner til friminuttene – elevene har samme venn i friminuttene i en nærmere angitt periode, for eksempel én uke.
- La elevene bytte på å velge aktivitet i friminuttene før pausen.

Aktiviteten skal omfatte alle, ingen skal føle seg utenfor. Dere kan alternativt danne lekegrupper (gjerne sammen med en annen klasse) med 4–6 barn i hver gruppe, som får velge hver sin aktivitet. Forbered gjerne ved å lage kort med bilder/tekst med leker og spill, som elevene kan velge blant. Evaluer etter friminuttene. Hvordan følte det? Fungerte det å velge aktivitet i gruppen? Deltok alle i aktiviteten?

Velg ett alternativ – diskuter

Fortell om en begivenhet, eller les opp en påstand med fire forskjellige svar. Ingen av svarene er riktige eller gale. Elevene skal velge ett av svaralternativene ved å stille seg på en plass i rommet som er merket opp/satt av til det svaret. Deretter diskuterer dere hva som er forskjellen på de ulike alternativene og snakker om at ingenting er riktig eller galt, bare ulike måter å betrakte saker og ting på.

Dramatisering/dramaoppgaver

Dramatiser en episode fra boka. Diskuter hvordan det kunne ha vært annerledes, og dramatiser så den episoden. Det er selvsagt kjempeviktig ikke å velge noe som kan bli for vanskelig eller ømtålig for elevene, for eksempel når Lisa blir forfulgt av guttegjengen. I så fall bør du «spille Lisa».

Samarbeidsoppgaver

- La elevene jobbe to og to. Del ut et papirark til hvert par. Barna øver seg på å samarbeide ved for eksempel å brette et papirfly med én hånd hver (den andre hånden holder de på ryggen).
- Puslespill – Du forbereder ved å tegne og klippe til helt blanke brikker som skal settes sammen til et puslespill. Hver elev får en puslespillbrikke og tegner hva hen er god til (pass på at alle tegner på den riktige siden av puslespillbrikken, for hvis ikke går det ikke an å legge puslespillet til slutt). Deretter legger dere puslespillet sammen.
- Redd en venn – Alle elevene har en ertepose på hodet. De kan gå, løpe

eller krabbe, men de må bevege seg. Den som mister erteposen, blir som forsteinet, men kan reddes av en venn som fortsatt har posen på hodet. Den som befrir en venn, gjør det ved å plukke opp erteposen fra gulvet og legge den tilbake på vennens hode.

- Bane – Bygg en bane av for eksempel kjegler, steiner eller krakker. Del inn elevene i par, og gi hvert par en ballong. Hvert par skal nå ta seg gjennom banen med ballongen mellom seg. De kan holde fast i ballongen med alt bortsett fra hender og armer. Det som er viktig, er ikke å komme først, men å kunne samarbeide og ha det gøy.
- Dann en lenke – Leken starter med at barna går sammen i par, én foran og én bak. Det barnet som går forrest, lukker øynene, mens det bakerste barnet skal styre barnet foran ved å klappe hen på skuldrene. Et klapp på høyre skulder betyr sving til høyre, et klapp på venstre skulder betyr sving til venstre, dobbelklapp på begge skuldre betyr at hen skal ta tak i personen foran. Barnet som går bakerst, prøver med andre ord å styre barnet foran mot et annet par for at lenken skal bli lengre. Når den som går forrest har tatt tak i et annet par, blir lenken fire personer lang. Nå får bare det barnet som går helt bakerst, lov til å se og styre de tre barna som går foran. Til slutt dannes én eneste, lang lenke. Dette fungerer best med litt eldre barn.

Lenker

Du kan lese mer om Håndbok for superhelter på disse svenske nettsidene:

<https://handbokforsuperhjalta.se/>

<https://www.bris.se/>

<https://www.raddabarnen.se/>